

УДК 336.221(477)

**ВАЖЛИВІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЗГОДИ З ЄС**<http://orcid.org/0000-0002-2803-4259>

Бондарук Юлія Василівна, к. е. н., старший викладач кафедри облік та аудит, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, e-mail: yulyadub@gmail.com, тел: +380981335665

Bondaruk Yuliya Vasylivna, Ph.D. in Economics, senior lecturer of Accounting and Audit Department, State Higher Educational Institution "Pryazovsky State Technical University", Mariupol, e-mail: yulyadub@gmail.com, tel: +380981335665

Yu. Bondaruk. Important directions for optimizing Ukraine's taxation in the context of an agreement with the EU.

The article analyzes the analysis of the tax situation in the EU and Ukraine, which showed no abnormal deviations in the tax burden from global trends, the tax burden in Ukraine is below the OECD average, and therefore statements about the high level of the tax burden in Ukraine are not justified. The rating of Ukraine on taxation and comparison of the efficiency of the EU tax systems with Ukraine is shown, which showed the improvement of the taxation and efficiency of the tax system in the country over the past year. The importance of changes in the fiscal sphere for the possibility of implementing European integration is substantiated, having determined the advantages of taxation in the EU countries. The acute problems in the fiscal system, namely, the restriction of financing of the social sphere, frequent changes in legislative acts, obstacles, restrictions, bans on carrying out entrepreneurial activities, high level of corruption were investigated. These are important ways to improve the economic state of the state, focusing on increasing the role of the state in managing and regulating its own financial resources, increasing the volume of GDP. Important directions for optimizing Ukraine's taxation have been identified, which will make it possible to create a modern competitive, socially oriented market economy and accelerate European integration, as well as reforming Ukraine's fiscal system. This should include the creation of an effective legislative framework that meets EU requirements, and the development of strategies for introducing tax incentives for business.

Бондарук Ю. В. Важливі напрями оптимізації оподаткування України в умовах згоди з ЄС.

У статті досліджено аналіз податкового стану в країнах ЄС та Україні, який показав - жодних аномальних відхилень податкового навантаження від загальносвітових тенденцій, податкове навантаження в Україні нижче від середнього по ОЕСР, а тому не є обґрунтованими заяви про високий рівень податкового навантаження в Україні. Відображено рейтинг України щодо оподаткування та порівняння ефективності податкових систем ЄС з Україною, яке показало покращення стану оподаткування та ефективності податкової системи у країні за останній рік. Обґрунтовано важливість змін у фіскальній сфері задля можливості здійснення євроінтеграції, визначивши переваги оподаткування в країнах ЄС. Досліджені гострі проблеми у фіскальній системі, а саме, обмеження фінансування соціальної сфери, часте внесення змін у законодавчі акти, перешкоди, обмеження, заборони на здійснення підприємницької діяльності, високий рівень корупції. Окреслено важливі шляхи покращення економічного стану держави, акцентуючи увагу на збільшення ролі держави в управлінні та регулюванні власними фінансовими ресурсами, збільшення обсягів ВВП. Визначені важливі напрями оптимізації оподаткування України, які дадуть змогу створити сучасну конкурентну, соціально-орієнтовану ринкову економіку та прискорити євроінтеграцію, а також реформування фіскальної системи України повинно включати в себе створення дійової законодавчої бази, що відповідає вимогам ЄС, а також розробку стратегій впровадження податкових стимулів для бізнесу.

Бондарук Ю. В. Важные направления оптимизации налогообложения Украины в условиях соглашения с ЕС.

В статье исследовано анализ налогового состояния в странах ЕС и Украины, который показал никаких аномальных отклонений налоговой нагрузки от общемировых тенденций, налоговая нагрузка в Украине ниже среднего по ОЭСР, а потому не являются обоснованными заявления о высоком уровне налоговой нагрузки в Украине. Отражено рейтинг Украины по налогообложению и сравнение эффективности налоговых систем ЕС с Украиной, которое показало улучшение состояния налогообложения и эффективности налоговой системы в стране за последний год. Обоснована важность изменений в фискальной сфере для возможности осуществления евроинтеграции, определены преимущества налогообложения в странах ЕС. Исследованы острые проблемы в фискальной системе, а

именно, ограничение финансирования социальной сферы, частое внесение изменений в законодательные акты, препятствия, ограничения, запреты на осуществление предпринимательской деятельности, высокий уровень коррупции. Указаны важные пути улучшения экономического состояния государства, акцентируя внимание на увеличение роли государства в управлении и регулировании собственными финансовыми ресурсами, увеличение объемов ВВП. Определены важные направления оптимизации налогообложения Украины, которые позволят создать современную конкурентную, социальную ориентированную рыночную экономику и ускорить евроинтеграцию, а также реформирование фискальной системы Украины должно включать в себя создание действенной законодательной базы, соответствующей требованиям ЕС, а также разработку стратегий внедрения налоговых стимулов для бизнеса.

Постановка проблеми. Характерно важливим аспектом розвитку держави, її економіки, є структура та організація податкової системи країни. Протягом всієї незалежності нашої держави постійно відбувались податкові реформи, від зниження податкового навантаження на господарюючих суб'єктів до боротьби з тіньовою економікою, тим самим сприяло стимулювання розвитку економіки України. Зміни відбувались від структури податкового апарату до кількості податків, їх ставок та механізмів оподаткування. У підсумку це сприяло дисбалансу нормального функціонування суб'єктів господарювання, які встигали тільки і реагувати на ці зміни. Все це обумовлює існування проблем оподаткування сьогодення. Прагнучи до зміцнення економічної ситуації, збільшення інвестицій у країну, бути конкурентоздатним товаровиробником, підвищення довіри суспільства, створюють передумови до фінансового, економічного, інноваційного та соціального розвитку та процвітання України. У контексті цього, Україною був обраний курс євроінтеграції, що стає необхідним визначення важливих напрямів оптимізації вітчизняного оподаткування, а також істотно дослідити досвід застосування податкових інструментів, які стали найбільш ефективними для інших держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні та вітчизняні вчені розглядають оптимізацію податкової системи в залежності від розвитку національної економіки тієї чи іншої країни, з різними проблемами оподаткування. Реалізація податкових реформ розвиненими країнами сприяє вирішенню різних задач, від оптимальних механізмів оподаткування до макроекономічної рівноваги, здійснюється у прозорому середовищі.

Аналіз останніх публікацій вказують, що вітчизняні дослідники більш досліджують окремі напрямки податкових реформ, серед них: А. Гальчинський, Р. Солоу, М. Фрідман, В. Андрущенко, О. Василик, Л. Демиденко, Н. Пришва та ін. Актуальність питання розвитку податкової системи через євроінтеграцію досліджується такими вченими: В. Ілляшенко, П. Мельник, Н. Ногінова, Н. Коломієць, Г. Білецької, М. Онуфрик та ін. Окремі розділи монографії «Економіка податкових реформ» за редакцією І. Майбурова, Ю. Іванова та Л. Тарангул [1, с. 3-5] присвячені проблематиці даної статті. Здебільшого, праці науковців мають теоретичний характер, проте залишається відкритим питання окреслення важливих напрямків оптимізації вітчизняного оподаткування до вимог сучасної податкової політики країн ЄС.

Метою статті є окреслення існуючих проблем у фискальній сфері, аналіз стану податкового навантаження та надходження податків до бюджетів у країнах ЄС та Україні, а також формування важливих напрямів щодо оптимізації оподаткування до вимог євроінтеграції та стабілізації економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На формування дохідної частини бюджетів всіх рівнів, розвиток держави в цілому, впливає діюча система оподаткування в Україні. Чинна фискальна система, на даному етапі, не сприяє ефективному розвитку українського суспільства. Внаслідок чого зростає потреба в оптимізації оподаткування в Україні.

Задля вдалого зрушення становища в податковій системі України після підписання угоди з ЄС, державі необхідно та стає актуальним дослідження економічного

розвитку країн, які входять до цього об'єднання, тим самим реалізувати конвергенцію оподаткування та податкову гармонізацію згідно умов ЄС. Зробити це можливо за допомогою вивчення досвіду формування та досвіду податкових інструментів, які є ефективними за умов українського соціально-економічного середовища.

Євроінтеграція є для України поштовхом для системних трансформацій, спираючись на практику європейських держав, регулювання та регламентування економічних відносин, та ліквідація зрушень та перекосів функціонування економіки держави.

Економічне співробітництво в Об'єднаній Європі відбувається в умовах сформованої інституційної інфраструктури. По-друге, без вирішення проблем, пов'язаних з коригуванням вітчизняної галузевої структури економіки (остання значною мірою орієнтована на виробництво низькотехнологічної продукції), незначними обсягами інвестицій в інновації, масштабними тіньовим сектором і корупцією, а також високим рівнем безробіття, марно сподіватись на те, що ЄС буде зацікавлений в Україні як у новому члені [2, с. 135].

Фіскальна сфера у країнах з розвинутою ринковою економікою (ЄС-15) передусім підтримує функціонування їх еволюційно сформованої відносно оптимальної соціально-економічної організації суспільного розвитку. На сьогодні немає потреби в тих реформах, які б докорінно змінювали соціально-економічні процеси європейських держав. У країнах ЄС оподаткування, орієнтоване на заохочення підприємництва в основному за рахунок створення однакових умов господарювання для всіх суб'єктів ринку, та державний бюджет, у який закладаються переважно поточні видатки й порівняно незначні обсяги «видатків розвитку», забезпечують ефективне доповнення розвитку сучасних ринкових механізмів фінансовою діяльністю держави [2, с. 136].

Також, європейські країни спрощують прогресивний механізм справляння персонального податку, але не декларують цілковитої відмови від нього, активно сприяють інвестуванню та впровадженню новітніх технологій за допомогою пільг в оподаткуванні прибутку [3, с. 138].

Виділимо певні переваги оподаткування ЄС, а саме:

- ліберальне податкове законодавство для малого бізнесу у більшості країн;
- наявність податкових пільг та знижок за умови прибутковості;
- адаптивне звільнення від оподаткування новостворених підприємств строком до 6 місяців;
- велика кількість вільних економічних зон;
- наявність декількох офшорних зон, які водночас є одними з найбільших у світі;
- спрощена процедура відносин з податковими органами – абсолютно весь документообіг проходить в електронному режимі [4, с. 130].

Отже, для України є необхідним більш ефективно її державне господарювання. Створення та фінансування з бюджету високоприбуткових підприємств, застосовуючи при цьому закордону практику управління ними, не обов'язково збільшення обсягів приватизації вітчизняних державних підприємств. Підвищити соціальні стандарти до європейського рівня, покращити державою суспільні блага, тому як підписання Угоди з ЄС зобов'язує надання низки гарантій, з обов'язковою розбудовою ринкової інфраструктури та реформуванням соціальної сфери. Якщо в Україні будуть створені умови для зростання ВВП та мати можливість швидко реагувати на погіршення світової кон'юнктури, буде досягнуто ефективна інтеграція у європейський економічний простір.

Згідно дослідження, проведеного Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), податкове навантаження (за показником відношення податкових надходжень у бюджет до ВВП) у країнах ЄС має тенденцію переважно до зросту (табл.1).

Рівень податкового навантаження в Україні у 2017 р. та 2018 р. складає 32% та 29,7% відповідно.

Таблиця 1 – Динаміка загального рівня податкового навантаження країн ЄС та України, % [5-7]

Країни	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Середнє по ЄС	37,09	37,54	37,42	37,80
Середнє по ОЕСР	33,61	33,91	33,98	34,53
Україна	23,5	22,7	25,6	27,3

Згідно табл.1, середнє значення по країнах ЄС рівня податкового навантаження та в Україні зростає протягом періоду. Однак, в порівнянні з країнами ЄС, в Україні рівень все ж залишається нижче та на теперішній час знизився на 2,3%. Таким чином, можна стверджувати, що в Україні помірний рівень оподаткування, відображений загальний показник рівня податкового навантаження на це вказує.

В Україні номінальний рівень податкового навантаження не більший, ніж, наприклад, у Німеччині та Великобританії, проте реальне податкове навантаження, тобто рівень задоволення потреб платників за рахунок податків, є значно більшим, ніж в нашій країні.

Згідно дослідження за участю Світового банку і компанії PwC, у рейтингу Paying Taxes 2013-2018 Україна значно покращала свої позиції, піднявшись на 43 з 84 місця (рис. 1) [8-9].

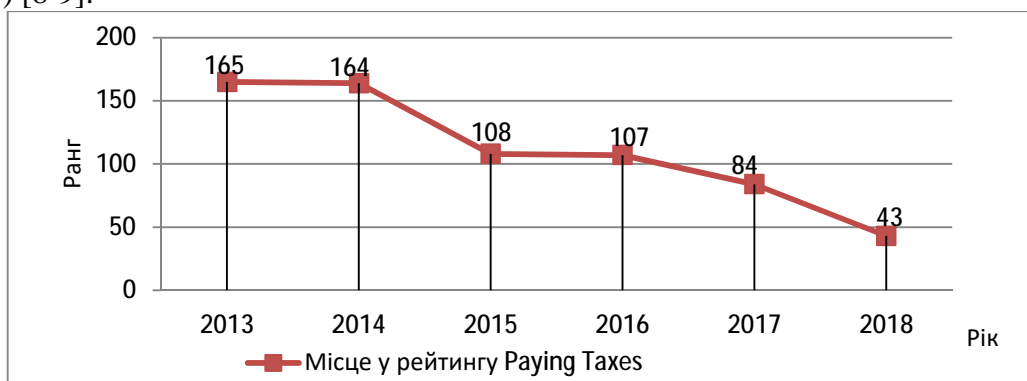

Рис. 1. Місце України у рейтингу Paying Taxes

Як видно з рис 1, в останні роки Україна значно покращила стан оподаткування відносно зниження кількості податків і ставок оподаткування, а також якісні аспекти сплати податків.

Відносно ефективності податкової системи України на даний час, є не поганою (табл. 2).

В Україні значний показник часу на підготовку та подачу звітності (табл. 2), 328 годин у рік, що у двічі більше, ніж у країнах ЄС.

Дослідження показали, що Україна рухається у правильному напрямку, однак їй ще достатньо треба зробити, щоб уніфікувати та гармонізувати фіскальну систему до країн ЄС згідно Угоди.

Спільними для України та постсоціалістичних країн ЄС-27 є не вирішені транзитивні проблеми – досягнення зрушень у зменшенні значного тіньового сектору економіки, удосконалення фінансових механізмів заохочення інвестицій у високотехнологічні виробництва, реформування соціальної сфери і т. д. [1, с. 137].

На думку автора, важливим напрямками оптимізації оподаткування України мають бути:

1. Зменшення витрачання часу на підготовку та подачу звітності, сплати податків шляхом складання повної електронної звітності платниками податків через власний електронний кабінет у системі обліку, нарахування та сплати податків та зборів, який у даний час працює не коректно. Налагодити там самий повний електронний документообіг між господарюючими суб'єктами та фіскальними органами.

Таблиця 2 – Оцінка ефективності податкової системи країн ЄС та України у 2018 р.

за місцем у рейтингу [8-9]

Показник	Середнє по країнах ЄС	Україна
Загальна оцінка оподаткування	40	43
Платежі (кількість у рік)	12	5
Час на підготовку та подачу звітності та сплату податків (годин у рік)	161	328
Загальна ставка податків та внесків (% від прибутку)	40	37,8
Індекс процедур після подачі звітності та сплати податків (0-100)	84	86

2. Зменшити кількість податкових ставок.

3. Модернізувати систему електронного адміністрування ПДВ. Як вказує досвід країн ЄС, покращення автоматизації подання звітності може мати значний вплив на рівень адміністративних витрат. Також, знизити тиск до оформлення податкової накладної ПДВ, вимоги до якої зараз жорстко контролюються та заповнення обов'язкових реквізитів забирає у суб'єктів багато часу на їх оформлення.

4. Зменшення податкового навантаження, яке останнім часом зросло. Це можливе за рахунок поступового зниження ставок та розширення баз оподаткування, збільшення платників податків сприяє зросту надходження до бюджету.

5. Скасувати квартальну звітність з податку на прибуток та повернути річну.

6. Запровадити податкові стимули для інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств, впровадження податкових пільг, насамперед звільнення від оподаткування прибутку, який спрямовується на інвестиції, також застосовувати метод прискореної амортизації для оновлення виробничих основних фондів.

7. За рахунок того, що платники податків ухиляються від сплати податків, приховують свою економічну діяльність, зменшується доходи бюджету держави, що супроводжується недофінансуванням державних програм. Ухилення від оподаткування одних суб'єктів тягне збільшення податкового навантаження на інших суб'єктів господарювання. Отже, державі потрібно побороти корупцію, незаконне просування ідейних інтересів компаній.

8. Завершити процес створення контролюючої структури за ухиленням та сплатою податків, служби фінансових розслідувань.

9. Здійснення бойових дій на території держави ставить неминучим належне регулювання оподаткування в зонах антитерористичних операцій.

10. Усунути розбіжності між нормативно-правовими актами, які негативно впливають на якість працівників фіскальних служб та роботи платників податків.

Пристосування української фіскальної системи до вимог євроінтеграції повинно мати характер поступових зрушень, спираючись на економічну та політичну стабільність в країні.

Оптимізаційні зрушення можливі за умови аналізування стану, визначення переваг та недоліків в оподаткуванні та зроблених відповідних висновків відносно негативного досвіду у фіскальній політиці країн ЄС. Саме економічне зростання та розвиток бізнесу нашої держави залежить від податкового стимулювання.

Висновок. Підписання угоди України з ЄС про асоціацію є надзвичайно вагомим та важливим кроком для держави, в багатьох аспектах, а саме законодавчому, політичному, економічному, соціальному. Запровадження європейських стандартів, норм, принципів є вектором розвитку економіки і суспільства України, підкоряючись реаліям сучасного життя.

В результаті ефективних дій у фіскальній політиці стане можливе підвищення доходів держави, а також соціально-економічного розвитку суспільства. Завдяки оптимізації оподаткування в Україні стане можливим створення базису для зростання активності суб'єктів господарювання, зростання інвестиційної привабливості для ведення бізнесу, відновлення довіри між державою та платниками податків.

Відповідно до українського економіко-інституційного фундаменту, за допомогою розробки власної податкової політики та стратегії буде можливе здійснити ринкові перетворення, та яка буде відображати перспективу її інтеграції до ЄС.

Список використаних джерел:

1. Майбурова І.А. *Економіка податкових реформ: монографія / под ред. І.А. Майбурова, Ю.Б. Иванова, Л.Л. Тарангул.* – К.: Алерта, 2013. – 432 с.
2. Крисоватий А.І. *Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції: моногр. / А.І. Крисоватий, В.М. Мельник; за ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого.* – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 236 с.
3. Крисоватий А.І., Коцук Т.В. *Податкова гармонізація та національні особливості оподаткування високорозвинених країн // Економіка і прогнозування.* – 2009. – № 4. – С. 126-139.
4. Швець Ю.О., Завальнюк А.О. *Податкові реформи в країнах ЄС: переваги, недоліки їх впровадження в податкову систему України // Європейський вектор економічного розвитку.* – 2016. - №2 (21). – С. 126-134
5. *Налоговые поступления стран ЕС [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://stats.oecd.org>
6. *Валовий внутрішній продукт України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
7. *Податкові надходження до бюджету України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://cost.ua>
8. *Рейтинг України Paying Taxes 2013-2018 [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <https://www.pwc.com>
9. *Оподаткування в Україні та ЄС [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://doingbusiness.org>

References (BSI):

1. Majburova I.A. (2013). *Ekonomika nalogovyh reform [The Economics of Tax Reforms].* – K.: Alerta [in Ukrainian].
2. Krysovatyj A.I. (2014). *Podatkovi transformacii' v JeS ta podatkova polityka Ukrai'ny v konteksti jevrointegracii' [Tax transformations in the EU and Ukraine's tax policy in the context of European integration].* – Ternopil': TNEU [in Ukrainian].
3. Krysovatyj A.I., Koshhuk T.V. (2009). *Podatkova harmonizacija ta nacional'ni osoblyvosti opodatkovannja vysokorozvynenyh kraj'n [Tax harmonization and national peculiarities of taxation of highly developed countries]. Ekonomika i prognosuvannja – Economy and forecasting, 4, 126-139 [in Ukrainian].*
4. Shvec' Ju.O., Zaval'njuk A.O. (2016). *Podatkovi reformy v kraj'nah JeS: perevagy, nedoliky i'h vprovadzhennja v podatkovu systemu Ukrai'ny [Tax reforms in EU countries: advantages, disadvantages of their implementation in the tax system of Ukraine]. Jevropejs'kyj vektor ekonomichnogo rozvytku – European vector of economic development, 2 (21), 126-134 [in Ukrainian].*
5. *Nalogovyje postuplenija stran ES [Tax revenues of EU countries]. Retrieved from <http://stats.oecd.org> [in Ukrainian].*
6. *Valovyj vnutrishnij produkt Ukrai'ny [Gross Domestic Product of Ukraine]. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua>*
7. *Podatkovi nadhodzhennja do bjudzhetu Ukrai'ny [Tax revenues to the budget of Ukraine]. Retrieved from <http://cost.ua>*
8. *Rejtyng Ukrai'ny Paying Taxes 2013-2018 [Rating of Ukraine Paying Taxes 2013-2018]. Retrieved from <https://www.pwc.com>*
9. *Opodatkovannja v Ukrai'ni ta JeS [Taxation in Ukraine and the EU]. Retrieved from <http://doingbusiness.org>*

Ключові слова: оподаткування; фискальна система; доходи; інтеграція; податкове навантаження; реформування.

Ключевые слова: налогообложение; фискальная система; доходы; интеграция; налоговая нагрузка; реформирование.

Keywords: taxation; fiscal system; revenues; integration; tax burden; reforms.

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/3971189>

Рецензент: Белопольський М. Г., завідувач кафедри обліку і аудиту, ДВНЗ «ПДТУ», д.е.н., професор